

SAŽETAK PRESUDE

Y. PROTIV SLOVENIJE OD 28. SVIBNJA 2015. GODINE ZAHTJEV BROJ 41107/10

Žrtva seksualnog napada nije smjela biti izložena uvredljivom ispitivanju od strane okrivljenika

❖ ČINJENICE

U srpnju 2002. godine, podnositeljčina majka podnijela je protiv obiteljskog prijatelja kaznenu prijavu optuživši ga da je u razdoblju od srpnja do prosinca 2001. godine prisilio podnositeljicu koja je tada imala 14 godina na seksualne odnose. Obiteljski prijatelj koji je tada imao 55 godina često se zajedno sa svojom suprugom brinuo o podnositeljici pomažući joj u pripremama za izbore ljepote. Nadležna tijela su tijekom kaznenog postupka ispitala podnositeljicu, okrivljenika koji je opovrgnuo da je imao seksualne odnose s njom te mnogobrojne svjedoke i sudske vještace u cilju razjašnjenja slučaja. Provedeno je nekoliko medicinskih vještačenja. Ginekološki nalazi nisu ni potvrdili ni osporili podnositeljčine navode dok su druga dva vještačenja ukazivala na kontradiktorne zaključke.

Prema prvom psihijatrijskom vještačenju podnositeljica je pokazivala znakove seksualnog zlostavljanja dok je drugo, ortopedsko vještačenje ukazivalo kako okrivljenik nije mogao savladati podnositeljicu te počinili djela koja su mu stavljena na teret zbog tjelesnog oštećenja na lijevoj ruci koje je imao još od rođenja. Tijekom ginekološkog pregleda, ginekolog je suočio podnositeljicu s rezultatima ortopedskog vještačenja te ju upitao zašto se nije snažnije opirala napadu.

Podnositeljica je tijekom kaznenog postupka zahtijevala da sud uskrati okrivljenikovom branitelju pravo na zastupanje budući da su ga podnositeljica i njezina majka od prije poznavale te su mu se obratile za pravnu pomoć prije nego li su obavijestile policiju o seksualnom zlostavljanju. Sud je odbio podnositeljčin zahtjev navodeći kako nije utemeljen na zakonu.

Tijekom kaznenog postupka, okrivljenik je u dva navrata osobno podnositeljicu unakrsno ispitao. Ustrajao je u svom navodu da zbog fizičkog nedostatka nije bio u mogućnosti napasti podnositeljicu te kako je podnositeljčina majka pokretanjem kaznenog postupka od njega htjela iznuditi novce. Nadalje je isticao kako su tijekom kaznenog postupka postavljana sugestivna pitanja te kako je osporio istinitost podnositeljčinih izjava navodeći da se podnositeljica koristila suzama ne bi li zadobila povjerenje drugih. Nakon što je održano 12 ročišta, prvostupanjski sud je u rujnu 2009. godine donio oslobađajuću presudu protiv koje je državno odvjetništvo podnijelo žalbu. U svibnju 2010. žalba je odbijena. Isto tako, nekoliko mjeseci kasnije odbijen je i zahtjev za zaštitu zakonitosti koji je podnijelo državno odvjetništvo.

Pozivajući se na članak 3. Konvencije (zabrana nečovječnog i ponižavajućeg postupanja), podnositeljica je prigovarala kako je tijekom kaznenog postupka došlo do neopravdanih zastoja zbog kojih je od trenutka podnošenja kaznene prijave pa do objave prvostupanjske presude prošlo

sedam godina. Pozivajući se na članak 8. Konvencije (pravo na zaštitu privatnog i obiteljskog života) prigovarala je kako je tijekom kaznenog postupka došlo do povrede njezinog osobnog dostojanstva, a posebno je istaknula da je pretrpjela traumu zbog toga što ju je sam okrivljenik u dva navrata unakrsno ispitivao.

❖ OCJENA SUDA

U odnosu na članak 3. Konvencije

Sud je prije svega izrazio zabrinutost jer je tijekom kaznenog postupka došlo do više razdoblja neaktivnosti. Policija je nadležnom državnom odvjetništvu podnijela izvješće o podnositeljičinim navodima tek godinu dana nakon što je istraga okončana i to tek na zahtjev samog državnog odvjetnika. Nadalje, sucu istrage je trebalo 12 mjeseci da odluči o zahtjevu državnog odvjetnika za pokretanjem istrage. Po okončanju istrage, prvo ročište zakazano je 8 mjeseci nakon potvrđivanja optužnice, što nije bilo u skladu s domaćim pravom. Uslijed nekoliko odgoda, prvo ročište je održano skoro godinu i pol nakon što je potvrđena optužnica.

Sud ne može nagađati je li duljina trajanja postupka utjecala na ishod postupka, međutim činjenica je da je od podnošenja kaznene prijave pa do donošenja prvostupanjske presude došlo do razdoblja neaktivnosti, a to nije bilo u skladu sa zahtjevom učinkovitosti. Slijedom navedenog, Sud je utvrdio kako je došlo do povrede procesne obveze koju država imala sukladno članku 3. Konvencije.

U odnosu na članak 8. Konvencije

Imajući na umu da je podnositeljičin iskaz predstavljao jedini neposredan dokaz u predmetu te da su ostali dokazi (nalazi i mišljenja psihijatrijskog i ortopedskog vještaka) bili kontradiktorni, u cilju osiguranja poštenog suđenja bilo je potrebno omogućiti obrani unakrsno ispitivanje podnositeljice koja je u razdoblju vođenja kaznenog postupka bila punoljetna. Zadaća Suda u ovom predmetu bila je utvrditi je li postignuta pravična ravnoteža između zaštite podnositeljičinog osobnog dostojanstva i zaštite prava na obranu okrivljenika.

Prema mišljenju Suda zabrinjavajuća je sama činjenica što su sudovi podnositeljičin iskaz uzimali na četiri ročišta u razdoblju od sedam mjeseci, između kojih je bilo neopravdano dugih vremenskih intervala.

U pogledu unakrsnog ispitivanja kojem je podnositeljica bila podvrgnuta od strane okrivljenika, Sud je primijetio kako unatoč činjenici da se obrani morao omogućiti određeni stupanj slobode prilikom osporavanja vjerodostojnosti iskaza podnositeljice, unakrsno ispitivanje se nije smjelo upotrijebiti kao sredstvo zastrašivanja ili ponižavanja svjedoka. Neka od okrivljenikovih pitanja i primjedbi kao primjerice ona da je podnositeljica koristila suze kao sredstvo manipulacije drugima, ne samo da su za cilj imala osporiti vjerodostojnost podnositeljičinih navoda, nego su i dovodila podnositeljicu u degradirajući položaj. Takve uvredljive primjedbe prešle su granicu koja je prihvatljiva za potrebe učinkovite obrane. Prije svega, bila je dužnost predsjednika vijeća nadležnog suda da u takvoj situaciji odgovarajućom intervencijom osigura zaštitu podnositeljičinog integriteta od takvih primjedaba. Takva intervencija ublažila bi stresnu situaciju u kojoj se podnositeljica nalazila.

U odnosu na podnositeljičin zahtjev da se okrivljenikovom branitelju uskrati zastupanje zbog toga što mu se podnositeljica prije pokretanja kaznenog postupka obratila, Sud je istaknuo kako njegova zadaća nije ispitivati u kojoj mjeri je podnositeljica od prije poznavala okrivljenikovog branitelja. Međutim, ne smije se u potpunosti zanemariti činjenica da je podnositeljica pretrpjela negativne psihičke posljedice zbog toga što ju je unakrsno ispitivao branitelj kojeg je navodno od prije poznavala.

Usprkos tome, njezin zahtjev je domaći sud odbacio budući da u domaćem pravu ne postoji pravna osnova po kojoj bi domaći sud mogao uskratiti branitelju pravo na zastupanje. Sud je stoga utvrdio kako slovensko mjerodavno pravo u pogledu izuzeća branitelja, ili način na koji je izuzeće izvršeno, nije u dovoljnoj mjeri uzelo u obzir podnositeljičin interes.

Nadalje, Sud je primijetio kako je doktor koji je proveo ginekološko vještačenje prekoračio granice svoje ovlasti kada je suočio podnositeljicu s nalazom i mišljenjem ortopedskog vještaka te ju ispitivao o načinu na koji se branila tijekom napada.

Sud je uzeo u obzir to što su domaća tijela prema podnositeljici poduzela čitav niz mjera u cilju sprječavanja daljnje traume, pa je tako došlo do isključenja javnosti tijekom rasprave, a okrivljenik nije prisustvovao na ročištu na kojemu je podnositeljica iskazivala. Međutim, ovaj slučaj je zahtijevao osobito obziran pristup zbog osjetljivosti predmeta i činjenice kako se događaj zbilo dok je podnositeljica još bila dijete. Sud je uzevši kumulativno u obzir nedostatke istrage i suđenja, utvrdio kako nadležna tijela nisu podnositeljici pristupila na odgovarajući način. Slijedom navedenog, došlo je do povrede članka 8. Konvencije.

❖ **PRAVIČNA NAKNADA**

9.500,00 EUR – na ime naknade nematerijalne štete;

4.000,00 EUR – na ime naknade troškova postupka

Ovaj sažetak izradio je Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Sažetak ne predstavlja službeni dokument Europskog suda za ljudska prava te ne obvezuje taj Sud.

© Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava.